
האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

מבוא לסוציולוגיה של החינוך - 34202

תאריך עדכון אחרון 06-10-2015

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 3

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: חינוך

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): פרופ' עדנה לומסקי-פדר

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: mednal@mscc.huji.ac.il

שעות קבלה של רכז הקורס: בתאום במייל

מורי הקורס:

פרופ עדנה לומסקי-פדר
גב נורית ברק
מר גדעון טל
גב נטע כהנא

תאור כללי של הקורס:

הסוציולוגיה של החינוך בהיותה חלק מן הדיסציפלינה הכללית של "חקר החברה", עוסקת ב"הסרת המסווה" של מוסדות, ארגונים, תפקידים ופעילויות חינוכיים במטרה לחשוף את הפער בין האידיאולוגיה לבין המעשה, ולסייע, לעיתים, בצמצומו של פער זה. פרספקטיבה ייחודית זו מבקשת לחדור אל מעבר למובן מאליו במציאות היומיום על-מנת להשיג תובנות חדשות ביחס למניעים, אינטרסים וגורמים - מודעים ובלתי-מודעים - של הפעולה החינוכית וארגונה. גישה זו מערערת, מטבעה, על תפיסות מובנות מאליו, וחושפת מניעים, אינטרסים וכשלים מערכתיים, שביומיום אין שמים אליהם לב ומתייחסים אליהם לרוב כמובן מאליו. בסמסטר הנוכחי נבחן סוגיות אלו דרך העדשה של המפגש בין אידיאולוגיה וחינוך.

מטרות הקורס:

המטרה של השעור להפגיש את הסטודנטים עם דרך המחשבה הסוציולוגית שהיא אחת מהדיספלינות המרכזיות בחקר וניתוח מערכות חינוך

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

הסטודנטים יכירו את שלושת הפרדיגמות המרכזיות בחשיבה הסוציולוגית - המבנית תפקודית, הבקורתית והאינטראקציה הסמלית.

דרישות נוכחות (%) :
100

שיטת ההוראה בקורס: שעורים פרונטליים המלווים בתרגילים אחת לשבועיים

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:
רשימת נושאים:

חלק א': חינוך מבעד לפרדיגמות הסוציולוגיות
שעור 1 על המבט הסוציולוגי

שעור 2: הגישה המבנית תפקודית - חלוקת עבודה וסולידריות חברתית
שעור 3: הגישה הביקורתית - יחסי כוח ומנגנוני שעתוק חברתי

שעור 4: הפעולה החברתית: תהליכי מיקוח ומתן משמעות

חלק ב': מהלך חיים כתוצר של חברה ותרבות

שיעור 5: - המצאת הילדות
שיעור 6: - נעורים ומעבר לבגרות במודרניות המאוחרת

חלק ג': שחקנים, זירות פעולה, כללי משחק
שעור 7: המשפחה - המשכיות בין דורית והון תרבותי
שיעור 8: מדינה כסוכן מרכזי בעיצוב מערכת החינוך - בין המקומי, הלאומי והגלובלי
שיעור 9: ידע ואידיאולוגיה בחינוך
שיעור 10: - עובדי חינוך: מעבירי ידע, פרשנים תרבותיים, סוכני שינוי
שעור 11-12: - חינוך ויחסי כוח חברתיים - מבט מגדרי
שעור 13: חינוך ותהליכי שינוי והתנגדות
שעור 14: סכום

חומר חובה לקריאה:
רשימת קריאה חובה:

חלק א': חינוך מבעד לפרדיגמות הסוציולוגיות
שעור 1 על המבט הסוציולוגי
גידנס, א. 2013. סוציולוגיה, האוניברסיטה הפתוחה: רעננה, עמ' 1-22.
דורקהיים, אמיל. (1989). "פדגוגיה וסוציולוגיה". בתוך: רינה שפירא ורחל ופלג (עורכות), הסוציולוגיה של החינוך, אסופת מאמרים. תל-אביב: עם עובד, עמ' 22-28.

שיעור 2: הגישה המבנית תפקודית - חלוקת עבודה וסולידריות חברתית
בידוול, צ'ארל (1989). "בית הספר כארגון פורמלי". בתוך: ינה שפירא ורחל ופלג (עורכות), הסוציולוגיה של החינוך, אסופת מאמרים. תל-אביב: עם עובד, עמ' 412-435.
כהנא, ר. (1991). "המבנה של תהליכי סוציאליזציה והשפעתו על דפוסי קליטה". עיונים בחינוך, 56/51: 66-51.

שיעור 3: הגישה הביקורתית - יחסי כוח ומנגנוני שעתוק חברתי
הרצוג, ח. (2006). מגדר. בתוך: אורי רם וניצה ברקוביץ (עורכים), אי/שוויון. באר שבע: הוצאת הספרים של אוניברסיטת בן-גוריון. עמ' 220-227.

בארת, ר. (1998). מיתולוגיות. תל-אביב: בבל, עמ' 12-13, 75-77.
Apple, M. (1996). Cultural Politics and Education. Buckingham: Open University, Pp.14-18.

שעור 4: הפעולה החברתית: תהליכי מיקוח ומתן משמעות

גופמן, א. (1980). הצגת האני בחיי היום-יום. תל-אביב: דביר, עמ' 13-24.
טביב כליף-יוספה, לומסקי-פדר, עדנה, 2013. גבולות אתניים: בין נוכחות לנפקדות בזירת בי הספר - ניתוח מקרה של בית ספר גונן בירושלים. בתוך יוסי יונה, ניסים מזרחי, יריבפניגר, (עורכים), פרקטיקה של הבדך בשדה החינוך בישראל: מבט מלמטה, מכון ון ליר והוצאת הקבוץ המאוחד, עמ' 258-287.

חלק ב': מהלך חיים כתוצר של חברה ותרבות
שיעור 5: - המצאת הילדות
פוסטמן, נ. (1986). אבדן הילדות. תל-אביב: ספריית הפועלים, עמ' 41-51; 104-121.
Schafer, W. (2005). The Uneven Globality of children. *Journal of Social History*, vol. 38 (4), pp. 1027-1039
שיעור 6: - נעורים ומעבר לבגרות במודרניות המאוחרת
בורדייה, פ. (2005). "נוער היא רק מילה", בתוך: שאלות בסוציולוגיה, רסלינג, עמ' 139-148.
רוזנהק, ז, שלו, מ, 2013, הכלכלה הפוליטית של מחאת 2011: ניתוח דורי-מעמדי, תיאוריה וביקורת, 41: 45-68.

חלק ג': שחקנים, זירות פעולה, כללי משחק
שיעור 7: המשפחה - המשכיות בין דורית והון תרבותי
אליסון, א. (2007) [1991] אימהות יפניות והאובנטו: תיבת המזון כמכשיר אידאולוגי של מדינה".
בתוך: אדר-בוניס מתת (עורכת), משפחות בראייה סוציולוגית ואנתרופולוגית. עמ' 310-330. רעננה:
האוניברסיטה הפתוחה.
רוטמן, עמית, סער, עמליה, 2014, גן הילדים הפרטי: אנטי צרכנות ומעמד בעידן הקפיטליסטי,
סוציולוגיה ישראלית טו (2): 262-281,

שיעור 8: מדינה כסוכן מרכזי בעיצוב מערכת החינוך - בין המקומי, הלאומי והגלובלי
סבג קלרה וביברמן-שלו לואי, 2014, חינוך, חברה וצדק. פרדס: חיפה, עמ' 77-87.

יוגב, אברהם, ליבנה, עדית ופניגר, יריב. (2008). "סינגפור במקום כרכור? מבחני הישג בינלאומיים
והגלובליזציה של יעדי החינוך", מגמות מ"ו (3), עמ' 337-355.

שיעור 9: ידע ואידיאולוגיה בחינוך

נווה, א., יוגב, א. (2002). היסטוריות - לקראת דיאלוג עם האתמול. בבל: תל-אביב, עמ' 197-233.

פינסון, ה. 2006. בין מדינה יהודית לדמוקרטיה: סתירות ומתחים בתכנית הלימודים באזרחות. אצל
אבנון, ד. (עורך), שפת אזרח בישראל. ירושלים: מאגנס, עמ' 181-200.

שיעור 10: - עובדי חינוך: מעבירי ידע, פרשנים תרבותיים, סוכני שינוי

Arnot, M., Pinson, H. and Candappa, M. (2009) "Compassion, caring and justice: teachers' strategies to maintain moral integrity in the face of national hostility to the 'non-citizen'", *Education Review*, Vol. 61:249-264.

Yair, G., Khatab, N., 1995, "Changing of the Guards: Teacher-Student Interaction in the Intifada". *Sociology of Education*, 68(2): 99-115.

נמצא גם כתדפיס בעברית:
יאיר, ג., ואחרים. (1993). בתי הספר העל-יסודיים הערביים במזרח-ירושלים באינתיפאדה: דפוסי שינוי
מאקרו-חברתיים והשלכותיהם על מעמד המורה, יחסי מורה-תלמיד והוראה. דו"ח מחקר, ירושלים:

המחלקה לסוציולוגיה ואנתרופולוגיה והמחלקה לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית.

שעור 11-12 - חינוך ויחסי כוח חברתיים - מבט מגדרי

סבג קלרה וביברמן-שלו ליאת, 2014, חינוך, חברה וצדק. פרדס: חיפה, עמ' 77-87, 106-127 רפופורט, תמר. (1993). "ההבניה הפדגוגית של אישה מסורתית בעידן המודרניות: מחקר אתנוגרפי של 'שיעור קדושה'", מגמות, גליון ל"ט (4): עמ' 5-22.

הרצוג, אסתר, 2010, "הפוליטיקה של מגדור החינוך: למי מועילה הפמיניזציה של ההוראה?" בתוך: אסתר הרצוג וצביה ולדן (עורכות), על גב המורות - כוח ומגדר בחינוך, כרמל:ירושלים. עמ' 37-72.

Dalley-Trim, Leanne 2007, 'The boys' present... Hegemonic masculinity: a performance of multiple acts Gender and Education, 19(2): 199-217.

שעור 13: חינוך ותהליכי שינוי והתנגדות

רסניק, ג'. (2010), נראות וזהות בבתי ספר רב תרבותיים בישראל", בתוך לומסקי-פדר, ע. ורפופורט, ת. (עורכות), נראות בהגירה:גוף, מבט, ייצוג. ירושלים: ון ליר והקבוץ המאוחד, עמ' 274-302

אחד משני המאמרים:

נבו-קרומר, מיכל, 2014, יום שישי, שתיים וחצי בצהריים: אתניות, מעמד ומגדר בחוג לריקודים קווקזיים. סוציולוגיה ישראלית, טז(1):109-131.

ח'אלד עראר, 2015, עיצוב הזהות החברתית והלאומית של הסטודנטים הערבים במרחב האקדמי הישראלי. בתוך ח'אלד עראר ועירית קינן (עורכים), זהות, נרטיב ורב-תרבותיות בחינוך הערבי בישראל. פרדס:חיפה, עמ' 301-334.

שעור 14: סכום

תמיר, יולי, 2015, מי מפחד משוויון? על חינוך וחברה בישראל. ידיעות אחרונות: ת"א, עמ' 191-214.

חומר לקריאה נוספת:

רשימת קריאה רשות:

חלק א': חינוך מבעד לפרדיגמות הסוציולוגיות

שעור 1 על המבט הסוציולוגי

קריאת רשות

ברגר, פיטר. (1979). "פרק ראשון: סוציולוגיה כבידור ליחיד". בתוך: הזמנה לפגישה [עם הסוציולוגיה]. ספרית אופקים, עם עובד, עמ': 9-32.

שיעור 2: הגישה המבנית תפקודית - חלוקת עבודה וסולידריות חברתית
קריאת רשות:

מוס, א., ר., 1986, טקסי מעבר בחברות פרימיטיביות ומודרניות", בתוך רפופורט, ת. (עורכת), בין שני
עולמות. ירושלים: אקדמון. עמ' 150-160.

שיעור 4: הפעולה החברתית: תהליכי מיקוח ומתן משמעות

קריאת רשות:

גביעון, ל., לוצאטו, ד., 2008, ילדים חורגים לבירוקרטים: מי דואג לילדים עם צרכים מיוחדים?,
סוציולוגיה ישראלית, ט(2): 443-466.

שיעור 11-12 - חינוך ויחסי כוח חברתיים - מבט מגדרי

קריאת רשות:

Rezai-Rashti , Goli M. 2015, *The politics of gender segregation and women's access
to higher education in the Islamic Republic of Iran: the interplay of repression and
resistance*,
Gender and Education,. 27(5): 469-486.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %

הרצאה 0 %

השתתפות 0 %

הגשת עבודה 0 %

הגשת תרגילים 30 %

הגשת דו"חות 0 %

פרויקט מחקר 0 %

בחנים 0 %

אחר 0 %

• עבודת בונוס - יכולה להוסיף עד 5 נקודות לציון

מידע נוסף / הערות: